

روابط ایران و اروپا از ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۳

نویسندگان:

دکتر اردشیر سنائی - استادیار روابط بین الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

رومیس، رستمی مقدم

ویراستار: حسن عسکری

انتشارات هدف

۱۳۹۴

عنوان: روابط ایران و اروپا از ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۳

مشخصات نشر: تهران: هدف، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۳۷ ص: جدول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۳۵-۱۵-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است

نویسندگان: دکتر اردشیر سنائی، رومیساً رحمتی مقدم

ویراستار: حسن صمدی

موضوع: روابط ایران و اروپا از ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۳

سرشناسه: سنائی، اردشیر، ۱۳۵۱

شناسه افزوده: رومیساً رحمتی مقدم، ۱۳۶۰

شناسه افزوده: صمدی، حسن، ۱۳۴۱

روابط ایران و اروپا از ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۳

نویسندگان: دکتر اردشیر سنائی - رومیساً رحمتی مقدم

ویراستار: حسن صمدی

ناشر: انتشارات هدف

چاپخانه: فرید

صحافی: پیوند

صفحه آرایی: احسان صمدی

طراح جلد: احسان صمدی

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۳۵-۱۵-۴

قیمت: ۱۷۰۰۰ ریال

تمامی حقوق قانونی اثر متعلق به انتشارات هدف است.

تلفن: ۰۹۱۲۴۰۱۵۲۳۶

Email: Nashrehadaf@gmail.com

Www.Nashrehadaf.ir

۲- فصل اول: سیاست خارجی مشترک اروپا (اتحادیه اروپا)

۱-۲- ضرورت داشتن سیاست خارجی مشترک

۲-۲- شکل‌گیری سیاست خارجی مشترک اروپا

۳-۲- پیمان اروپایی و سیاست خارجی مشترک

۱-۳-۲- معاهده روم

۲-۳-۲- معاهده رم

۳-۳-۲- معاهده ادغام یا بروکسل

۴-۳-۲- سند (قانون) واحد اروپایی

۵-۳-۲- معاهده ماستریخت

۶-۳-۲- معاهده آمستردام

۷-۳-۲- معاهده نیس

۸-۳-۲- معاهده قانون اساسی واحد

۲۷	۲-۳-۹- معاهده لیسبون
۲۸	۲-۴- نهادهای اروپایی و سیاست خارجی مشترک
۲۸	۲-۴-۱- شورای اروپا
۲۹	۲-۴-۲- شورای وزیران
۳۳	۲-۴-۳- کمیسیون اروپا
۳۴	۲-۴-۴- پارلمان اروپا
۳۵	۲-۴-۵- سفارتخانه‌ها و نم‌بندها
۳۵	۲-۵- موانع سیاست خارجی مشترک اتحادیه اروپا
۳۹	۳- فصل دوم: روابط ایران و اروپا از ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۸
۳۹	۳-۱- پیشینه روابط ایران و اروپا
۴۰	۳-۲- روابط سیاسی ایران و اروپا
۴۱	۳-۳- روابط اقتصادی ایران و اروپا
۴۵	۴- فصل سوم: روابط ایران و اروپا از ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۶
۴۵	۴-۱- روابط سیاسی ایران و اروپا

۴۸	۴-۲- روابط اقتصادی ایران و اروپا
۶۲	۵- فصل چهارم: روابط ایران و اروپا از ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴
۶۲	۵-۱- روابط سیاسی ایران و اروپا
۶۹	۵-۲- روابط اقتصادی ایران و اروپا
۸۱	۶- فصل پنجم: روابط ایران و اروپا از ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲
۸۱	۶-۱- روابط سیاسی ایران و اروپا
۹۴	۶-۲- روابط اقتصادی ایران و اروپا
۱۰۰	۷- فصل ششم: روابط ایران و اروپا از ۱۳۹۲ به بعد
۱۰۰	۷-۱- روابط سیاسی ایران و اروپا
۱۱۸	۷-۲- روابط اقتصادی ایران و اروپا
۱۲۶	۸- فهرست منابع

فهرست جداول

- ۴۳ جدول شماره ۱: مجموع صادرات کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی به ایران
- ۵۵ جدول شماره ۲: مجموع صادرات کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی به ایران
- ۵۶ جدول شماره ۳: تجارت جمهوری اسلامی ایران با اتحادیه اروپایی (۱۵ کشور)
- ۵۷ جدول شماره ۴: آمار ترانزیت واردات نفت خام اتحادیه اروپا
- ۵۸ جدول شماره ۵: واردات نفت اروپا در ایران (۱۹۹۶-۱۹۹۰)
- ۵۹ جدول شماره ۶: مقدار و ارزش واردات ایران از کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۵)
- ۶۰ جدول شماره ۷: مقدار و ارزش صادرات ایران به کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۵)
- ۷۷ جدول شماره ۸: مقدار و ارزش واردات ایران از کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۶)
- ۷۷ جدول شماره ۹: مقدار و ارزش صادرات ایران به کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۶)
- ۷۷ جدول شماره ۱۰: مقدار و ارزش واردات ایران از کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۷)
- ۷۸ جدول شماره ۱۱: مقدار و ارزش صادرات ایران به کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۷)
- ۷۸ جدول شماره ۱۲: مقدار و ارزش واردات ایران از کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۸)
- ۷۸ جدول شماره ۱۳: مقدار و ارزش صادرات ایران به کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۸)

- ۷۸ جدول شماره ۱۴: مقدار و ارزش واردات ایران از کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۹)
- ۷۹ جدول شماره ۱۵: مقدار و ارزش صادرات ایران به کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۷۹)
- ۷۹ جدول شماره ۱۶: مقدار و ارزش واردات ایران از کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۸۰)
- ۷۹ جدول شماره ۱۷: مقدار و ارزش صادرات ایران به کشورهای عضو اتحادیه اروپا (سال ۱۳۸۰)
- ۸۰ جدول شماره ۱۸: تجارت اتحادیه اروپا - ایران
- ۹۶ جدول شماره ۱۹: توازن تجاری اتحادیه اروپا با ایران (۲۰۰۵-۲۰۰۹)
- ۹۸ جدول شماره ۲۰: وضعیت تولید ایران و اتحادیه اروپا طی سال‌های ۸۸-۱۳۸۴
- ۹۸ جدول شماره ۲۱: آمار واردات نفت خام و گاز اتحادیه اروپا به ایران در سال ۲۰۰۷
- ۱۱۹ جدول شماره ۲۲: میزان صادرات ایران به اروپا در ۵ ماهه نخست سال ۹۱ و ۹۲
- ۱۱۹ جدول شماره ۲۳: میزان واردات ایران از اروپا طی ۵ ماهه نخست سال ۹۱ و ۹۲
- ۱۲۰ جدول شماره ۲۴: میزان صادرات ایران به اروپا در سال ۹۱ و ۹۲
- ۱۲۱ جدول شماره ۲۵: میزان واردات ایران از اروپا در سال ۹۱ و ۹۲
- ۱۲۳ جدول شماره ۲۶: میزان صادرات ایران به اروپا در ۷ ماهه نخست سال ۹۲ و ۹۳
- ۱۲۴ جدول شماره ۲۷: میزان واردات ایران از اروپا در ۷ ماهه نخست سال ۹۲ و ۹۳

۱- مقدمه

کشورهای اروپایی همواره نگاه ویژه‌ای به منطقه خاورمیانه و خلیج فارس داشته‌اند. رفت و آمد بزرگان و جهانگردان اروپایی به این منطقه در ایجاد علاقه‌مندی اروپاییان به خلیج فارس تاثیرگذار بوده است. نفوذ سیاسی و تسلط بر بازارهای اقتصادی با توجه به جمعیت قابل توجه در این منطقه همواره از نقاط توجه اروپا به این منطقه بوده است. در این میان ارتباط با ایران به عنوان کشوری بزرگ با امکانات فراوان و در صورت دریای خزر و خلیج فارس برای اغلب کشورهای اروپایی حائز اهمیت بوده است. کشف اولین منابع نفتی در خاورمیانه در مسجد سلیمان ایران در آغازین سال‌های قرن بیستم باعث افزایش توجه و علاقه اروپا به ایران گردید. برنامه‌های توسعه‌طلبانه ایران در دوران پهلوی اول و دوم و نگاه متقابل ایران و اروپا در تشدید این مناسبات اثرگذار بود. در این میان جنگ سرد و قرار گرفتن ایران در مجاورت شوروی سابق نیز در ایجاد نزدیکی میان اروپا و ایران تاثیرگذار بود.

وقوع انقلاب اسلامی در ایران و موضع رادیکال و انقلابی ایران و سپس وقوع جنگ بین ایران و عراق و حمایت‌های اغلب کشورهای اروپایی از عراق در طی جنگ، هر چند بر روابط طرفین اثر منفی گذاشت اما مناسبات اقتصادی کشورهای اروپایی و ایران (هر چند با شدت کمتر) تداوم یافت. صدور فتوای قتل سلمان رشدی هم با وجود قطع روابط سیاسی طرفین، روابط اقتصادی آنها را تحت الشعاع قرار نداد. رویکرد اروپا و آغاز گفتگوهای انتقادی نشان از آن داشت که ایران علیرغم سیاست‌هایش از جایگاه خاصی در سیاست خارجی کشورهای اروپایی برخوردار است و اروپا به دلایلی خواستار تحکیم مناسبات دوجانبه با ایران می‌باشد.

صدور حکم دادگاه می‌کونوس بار دیگر مناسبات سیاسی طرفین را تحت الشعاع قرار داد اما رویکردهای

جدید ایران پس از دوم خرداد ۱۳۷۶ با استقبال طرف اروپایی مواجه شد و گفتگوهای سازنده جای گفتگوهای انتقادی را گرفت. تحکیم روابط که با سفرهای رئیس‌جمهور ایران به برخی از کشورهای اروپایی (برای اولین بار) تقویت شد تا زمان آغاز پرونده هسته‌ای ایران ادامه داشت.

با شروع بحث پرونده هسته‌ای ایران و متعاقب به قدرت رسیدن اصولگرایان در ایران دوران سردی روابط و مناسبات طرفین آغاز شد که تا پایان دولت دهم در ایران نیز ادامه داشت. با به قدرت رسیدن آقای روحانی در ایران، اتحاد سیاست خارجی اعتدالی و مبتنی بر تنش‌زدایی و تعامل با کشورهای دیگر از جمله اروپا، رویکردهای جدیدی در مناسبات اروپا و ایران آغاز شد. مجموعه تحولات باعث گردید تا برای نخستین بار در طی ۱۰ سال گذشته توافقی برای حل و فصل مسائل هسته‌ای ایران در ژنو حاصل شود. می‌توان عنوان کرد که در ایند، جمهوری اسلامی ایران کماکان مورد توجه سیاست خارجی کشورهای اروپایی قرار خواهد داشت. اتحادیه اروپا، عنوان مجموعه‌ای منطقه‌ای بنا به دلایلی تمایل به حل و فصل مشکلات ایران با جهان خارج (از طریق محور ثامن) را دارد تا شاید به این شکل به اهداف خود در قبال این کشور دست یابد. در این میان مجموعه‌های طرفداران آمریکا در اروپا باعث تحت تأثیر قرار گرفتن سیاست خارجی اروپا در قبال ایران از سیاست‌های آمریکا می‌شوند.

با توجه به آغاز بحث پرونده هسته‌ای در روابط ایران و جامعه جهانی، کشور اروپایی (چه در قالب سه کشور اروپایی مذاکره‌کننده و چه در قالب گروه ۵+۱) سعی کردند محوریت خود را در مناسبات میان ایران و جامعه جهانی و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی حفظ نمایند. در دو سال ابتدایی مناقشه هسته‌ای ایران (۸۴-۱۳۸۲) با تلاش ۳ کشور اروپایی (فرانسه، آلمان و انگلستان) توافقی‌هایی همچون بروکسل، پاریس و تهران میان ایران و جامعه جهانی به وجود آمد. لیکن در ۸ سال بعدی مناقشه هسته‌ای ایران (۹۲-۱۳۸۴) بنا به دلایل گوناگون پرونده هسته‌ای ایران لاینحل باقی ماند و همین امر سبب شد اتحادیه

اروپا از 'رجاع پرونده هسته‌ای ایران به شورای امنیت حمایت و در کنار ایالات متحده تحریم‌های اقتصادی، مالی، بانکی و بیمه‌ای گسترده‌ای علیه جمهوری اسلامی ایران وضع نماید. در این میان حمله و اشغال چندساعته سفارت بریتانیا در تهران توسط نیروهای تندرو قطع روابط سیاسی و دیپلماتیک انگلستان با ایران را نیز در پی داشت.

یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در ایران و روی کار آمدن آقای حسن روحانی مرحله جدیدی از مناسبات ایران و اتحادیه اروپا را رقم زد. طرح مباحثی چون اعتدال و میانه‌روی، تنش‌زدایی، گفتگو و مذاکره برای حل و فصل مشکلات ایران با جهان خارج، اعتمادسازی و تعامل سازنده با نظام بین‌الملل از سوی دولت در عرضه سیاست خارجی با استقبال کشورهای اروپایی روبه‌رو شد. اتحادیه اروپا در قالب گروه ۵+۱ و به سرپرستی مسئول سیاست خارجی اتحادیه روند مذاکرات برای حل و فصل پرونده هسته‌ای ایران را مجدداً آغاز نمود. مذاکرات سرانجام در نوامبر ۲۰۱۴ (آذر ۱۳۹۳) منجر به توافق موقت ۶ ماهه ژنو شد. توافقی که هر دو طرف اسبابی را اروپایی از آن راضی بوده و امیدوار شدند که در نهایت به حل و فصل مناقشه هسته‌ای ده ساله ایران بینجامد. مذاکرات طرفین برای رسیدن به توافق جامع و نهایی پس از یک تمدید ۴ ماهه و سپس ۷ ماه و ۲ روزه در این زمینه (در زمان تالیف این کتاب) کماکان ادامه دارد. با وصف فوق می‌توان عنوان نمود که جمهوری اسلامی ایران از جایگاه خاصی در سیاست خارجی کشورهای اروپایی برخوردار است. و پرداختن به این جایگاه به ویژه از بُعد عملی برای سیاست خارجی کشورمان اهمیت خاصی دارد.